

«Igl è ina cursa cunter l'ura»

80 gidantras e gidanters da la Chadaina da salvament svizra èn vidlonder dapi in'emna da salvar surviventas e survivors or da las ruinas dal terratrembel en la Turchia. Durant blers onns è er Jeremias Janki, oriund da Vuorz stà en acziun sco gidanter da salvament en plirs lieus da catastrofa. La FMR ha discurrì cun el.

MARTIN GABRIEL/FMR

L'equipa da salvament sa cumponia tranter auter da manadras e manaders da chauns, spezialistas e spezialists tecnics, spezialists da l'armada svizra, persunal da telecomunicaziun e persunal medicinal, declera *Jeremias Janki*. El sez è stà pliras giadas en l'exteriur sco manader d'equipa da salvament e sco manader da chauns. «Sunter in terratrembel quinta mintga minuta e perquai sto l'equipa da salvament esser pinada entaifer paucas uras.» Part da la Chadaina da salvament svizra en Turchia fan era pliras Grischunas e Grischuns. Jeremias Janki n'è betg sez da la partida en la Turchia. El fa dentant part da la Fundaziun Chadaina da salvament. L'onn 1999 è Jeremias Janki stà en la Turchia e e l'onn 2003 en Algeria. Gia pli baud è Jeremias Janki stà en acziun cun l'organisaziun da salvament en l'Italia dal Sid. El è en contact cun ses collegas ch'èn quels dis en Turchia: «Igl è ina situaziun nunimaginabla. Las vistas da chattar persunas ch'èn aunc en vita tschessan cun mintg'ura.»

Cursa cunter l'ura

«Igl è propi ina cursa cunter l'ura. Mintga mument dals emprims dis quinta per chattar surviventas e survivors, di Jeremias Janki. «Nus sco equipa da salvament empruvain da far in maletg da la situaziun gia avant che nus essan en il lieu. Nus survegnin las infurmaziuns directas ed ils maletgs avant che nus giain en l'aviun. Sin la piazza aviatica datti in 'Briefing' detaglià per l'entira equipa da salvament.» Davent dal mument che l'equipa è en il lieu da disgrazia datti tenor Jeremias Janki mo ina devisa: Salvar umans en vita e suandar las directivas da segirezza. «En il conturn da chasas ed edifizis che stattan anc mez sidretg, èsi da guardar co ch'ins po insumma far lavur da salvament. Jau hai er gia vesì ina chasa ch'è sballunada tuttenina.»

Viver cun il destin

Er suenter 47 onns en servetsch da salvament da catastrofes tira Jeremias Janki anc profondamain flad cura ch'ins dumonda suenter las baras che vegnan scuvertas. El haja anc oz la savur da baras en il nas, cura ch'el vesia ils maletgs d'in terratrembel. «Il mender è cura ch'ins chatta uffants u giuvenils ch'èn morts en las ruinas. Nus avain er gia vesì morts che n'avevan naginas blessuras. Qua pensan ins, ch'ins avess forse pudì salvar quels uffants u giuvenils, sch'ins fiss vegnì be in zic pli baud.» Tranter ils morts ch'ins chattia, dettia grondas differenzas, raquinta Jeremias Janki. «Ins vesa svel, tgi che avess già ina schanza da surviver cun in salvament immediat.» Da l'autra vart dettia mira-

Jeremias Janki da Tavau ha fatg lavur da salvament en plirs lieus da catastrofes da la natira.

FOTO MAD

Cun avaina sociala

Jeremias Janki e naschè e creschè a Vuorz. El ha lavurà enfin sia pensiun avant paucs onns sco inschigner da climatizaziun e stgoudaments. Gia sco giuven ha Jeremias Janki frequentà l'emprima scolaziun per lavurar cun chauns da catastrofa. Dapi passa quatter decennis è el commember da l'organisaziun da salvament REDOG dal Grischun. El ha frequentà numerusas acziuns da salvament nazionalas ed internaziunalas cun ses chauns da catastrofa. Tranter auter l'onn 1999 en Turchia e 2003 en Algeria. L'onn 2017 è Jeremias Janki stà en acziun sco manader dals servetschs da chauns da catastrofa suenter la bova da crappa da Bondo. Jeremias Janki e maridà bab da trais uffants creschids e viva cun sia famiglia a Tavau.

clas sco ils davos dis en Turchia, ch'in uffant novnaschè saja vegni salvà, ch'el èra anc collià via corda da l'umbli cun la mamma, fertant che quella èra morta.

Mintga situaziun è nova

Jeremias Janki e ses collegas èn er gia mitschads piz a cup cun la vita en lieus da catastrofes da la natira. «Jau mez fiss bunamain crudà en ina

sfendaglia tranter las ruinas giuaden ina giada cun star en in lieu privlus. Insumma jau hai già grond cletg in pèr giadas er cun bandunar lieus nua che edifizis èn sballunads curt temp pli tard ubain ch'igl ha dà uschiglio ina surpraisa.» Mintga situaziun saja nova ed i na dettia en quest senn nagina rutina en la lavur da salvament.

Il cumià fa mal

En la Turchia èsi enviern e fitg fraid quests dis. Jeremias Janki da l'organisaziun da salvament grischuna sa, che las persunas ed ils chauns da salvament èn fitg stanchels ed isads da la lavur intensiva. La delegaziun haja lavurà en duas squadras di e notg. Set dis cun 12 uras da salvament, quai isia tant fisicamain sco er psichicamain. «L'organisaziun da salvament svizra metta – suenter il return da la delegaziun da l'organisaziun da salvament – a disposiziun psicologas e psicologs per vegnir a frida cun tut ils purtrets e las impressiuns che occupan las gidantras ed ils gidanters pir suenter il return», di Jeremias Janki. El sez haja adina preferì da discurrer bler cun ils collegas ch'eran era da la partida. Per el è la partenza dal lieu da catastrofa vers chasa adina stà in mument fitg emoziunal: «Nus laschavan enavos ina populaziun donnegiada entras ina catastrofa en povradad e nus sez pudevan turnar en Svizra, en in conturn che tut è avant maun en abundanza.»